

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять з навчальної дисципліни
«БІЗНЕС ПЛАНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ»
для студентів денної та заочної форми навчання

спеціальності 051 «Економіка»
ОП «Економіка довкілля та природних ресурсів»

Затверджено
на засіданні групи забезпечення спеціальності
Протокол № 12 від «18» 05 2023 р.
Голова групи Губанова О.Р.

Затверджено
на засіданні кафедри економіки природокористування
Протокол № 10 від «18» 05 2023 р.
Завідувач кафедри Губанова О.Р.

Одеса 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять з навчальної дисципліни
«БІЗНЕС ПЛАНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ»
для студентів денної та заочної форми навчання
спеціальності 051 «Економіка»
ОП «Економіка довкілля та природних ресурсів»

Одеса 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять з навчальної дисципліни
«БІЗНЕС ПЛАНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ»
для студентів денної та заочної форми навчання
спеціальності 051 «Економіка»
ОП «Економіка довкілля та природних ресурсів»

Затверджено
на засіданні групи
забезпечення спеціальності
Протокол № 12
від «18» 05 2023 р.

Одеса – 2023

Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «БІЗНЕС ПЛАНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ» для студентів 1 року навчання денної та заочної форми за спеціальністю 051 «Економіка», рівень вищої освіти «магістр». /Попова Марія Олександрівна. – Одеса, ОДЕКУ, 2023.

ЗМІСТ

Передмова	5
1. Загальна частина	6
1.1 Мета та завдання курсу	6
1.2 Перелік знань, вмінь та компетенцій, що формуються у ході вивчення навчальної дисципліни “Бізнес планування інноваційних проектів”	8
1.3 Зміст практичних занять	9
1.4 Перелік контрольних заходів	11
1.5 Навчально-методичне забезпечення дисципліни	15
2. Повчання до практичних занять	17
2.1 Загальні поради до підготовки до практичних занять	17
2.2 Перелік контрольних питань до практичних занять	17
3. Практичні заняття	18
3.1. Практичне заняття № 1 Теоретичні засади інноваційного проектування	18
3.2. Практичне заняття № 2 Організаційні аспекти розробки бізнес-плану інноваційного проекту	24
3.3. Практичне заняття № 3 Розробка бізнес-плану інноваційного проекту	29
3.4. Практичне заняття № 4 Реалізація бізнес-плану інноваційного проекту	33
3.5. Практичне заняття № 5 Впровадження ресурсозберігаючих технологій	38
3.6. Практичне заняття № 6 Інноваційні проекти екологічного спрямування	43

ПЕРЕДМОВА

З початку переходу від адміністративно-командної до ринкової економіки планування найчастіше не сприймалося як один з провідних факторів комерційного успіху підприємства. Більше того, піддавалась сумніву сама необхідність будь-якого планування взагалі у складних і непередбачених економічних умовах, характерних для ринкової економіки. Можна було почути висловлювання про те, що ринок і планування не сумісні. Однак практика діяльності підприємств на сучасному етапі розвитку суспільства зажадала від практичних працівників більш уважного вивчення досвіду країн, де економіка давно працює в умовах ринку. В результаті стало очевидним, що застосування сучасних методів управління вимагає використання системи планів підприємства, як інструмента підвищення ефективності управлінської діяльності.

Подальший розвиток ринкової системи господарювання в Україні потребує принципово нових підходів до організації управління підприємницькою діяльністю на всіх рівнях. Практична реалізація будь-якого інноваційного проекту значно ускладнюється чи навіть стає неможливою без попередньо розробленого бізнес-плану.

Бізнес-план — це документ, в якому дається опис основних розділів розвитку організації на конкурентному ринку з урахуванням власних і позикових фінансових джерел, матеріальних і кадрових можливостей і передбачуваних ризиків, що виникають в процесі реалізації підприємницьких проектів.

У плані характеризуються основні аспекти комерційного підприємства, аналізуються проблеми, з якими воно стикається, і визначаються шляхи і методи їх рішення. Тому бізнес-план виступає одночасно як пошукова, науково-дослідна і проектна робота. При цьому масштаби планування можуть бути різні: розвиток підприємства, напряму діяльності, нового виду продукції, нової системи оплати праці і т.д. В сучасних умовах особливої уваги потребує розробка бізнес-планів інноваційних проектів екологічної спрямованості. Саме цим пояснюється доцільність внесення до навчальних планів економічних спеціальностей дисципліни «Бізнес-планування інноваційних проектів».

Дисципліна «Бізнес-планування інноваційних проектів» належить до циклу економічних дисциплін професійної підготовки магістрів по спеціальності 051 «Економіка», спеціалізація «Економіка довкілля та природних ресурсів».

1. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

1.1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КУРСУ

Дисципліна “Бізнес планування інноваційних проектів” належить до обов’язкової частини освітньо-професійної програми підготовки магістрів за спеціальністю 051 «Економіка».

Метою вивчення дисципліни “Бізнес планування інноваційних проектів” є одержання студентами знань з теоретичних основ бізнес-планування природоохоронної діяльності підприємства, а також організації, фінансування і керування інноваційними проектами в екологічній сфері.

Основні завдання курсу “Бізнес планування інноваційних проектів” полягають у засвоєнні студентами теоретико-методологічних основ розробки бізнес-планів підприємств, набуття навичок розробки окремих розділів бізнес-плану, орієнтованих на інновації.

Предметом вивчення дисципліни “Бізнес планування інноваційних проектів” є закономірності, принципи, методи і процеси забезпечення інноваційного розвитку підприємства за умов глобалізації економіки.

Змістовні модулі:

- Лекційний модуль 1.
- Лекційний модуль 2.
- Практичний модуль 1.
- Індивідуальне завдання (курсний проект).

Місце у структурно-логічній схемі: вихідна, після вивчення – дисципліни «Моделі та методи економетрики».

Дисципліна “Бізнес планування інноваційних проектів” має визначену логіку побудови і цілком конкретний зміст. Він охоплює такі розділи:

- Теоретичні засади інноваційного проектування..
- Організаційні аспекти розробки бізнес-плану інноваційного проекту.

- Розробка бізнес-плану інноваційного проекту.
- Реалізація бізнес-плану інноваційного проекту.
- Впровадження ресурсозберігаючих технологій.
- Інноваційні проекти екологічного спрямування.

Загальний обсяг навчального часу визначається робочим навчальним планом та становить 120 години.

Внаслідок вивчення дисципліни студент повинен отримати:

базові знання:

- основні теоретичні положення для складання бізнес-плану;
- класифікація бізнес-планів та видів планування на підприємстві;
- види проектів та їх призначення;
- перелік основних робіт по складанню бізнес-плану;

базові вміння:

- проводити дослідження та відбір показників для складання бізнес-плану використовуючи розглянуті в науковій дисципліні методи;
- аналізувати результати досліджень,
- використовувати їх для оптимізації фінансово-економічного стану підприємства;
- розробляти оперативні плани організацій та підприємств;
- складати бізнес-план підприємства.

1.2. ПЕРЕЛІК ЗНАТЬ, ВМІНЬ ТА КОМПЕТЕНЦІЙ, ЩО ФОРМУЮТЬСЯ У ХОДІ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “БІЗНЕС ПЛАНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ”

Дисципліна “Бізнес планування інноваційних проектів” має визначену логіку побудови і цілком конкретний зміст. Він охоплює такі розділи:

- Теоретичні засади інноваційного проектування..
- Організаційні аспекти розробки бізнес-плану інноваційного проекту.
- Розробка бізнес-плану інноваційного проекту.
- Реалізація бізнес-плану інноваційного проекту.
- Впровадження ресурсозберігаючих технологій.
- Інноваційні проекти екологічного спрямування.

Загальний обсяг навчального часу - 120 годин.

Внаслідок вивчення дисципліни студент повинен отримати:

1) результати навчання:

P161. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

P162. Розробляти сценарії і стратегії розвитку соціально-економічних систем.

P171. Формулювати, аналізувати та синтезувати рішення науково-практичних проблем.

P172. Обирати ефективні методи управління економічною діяльністю, обґрунтовувати пропоновані рішення на основі релевантних даних та наукових і прикладних досліджень.

2) компетентності:

- компетенції K16: Здатність оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

- компетенції K17: Здатність застосовувати науковий підхід до формування та виконання ефективних проектів у соціально-економічній сфері.

Система оцінювання: поточне опитування, модульний тестовий контроль. Підсумковий контроль - екзамен.

1.3. ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Зміст практичного модулю та теми занять наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Змістовні модулі	Теми
ЗМ-П1 (Практичні заняття)	<ul style="list-style-type: none">• Тема 1. Теоретичні засади інноваційного проектування.<ul style="list-style-type: none">1.1. Сутність інновацій та інноваційного процесу.1.2. Інноваційна стратегія та інноваційний потенціал підприємства.1.3. Бізнес-ідея як інноваційна основа проекту1.4. Поняття та зміст інноваційного проектування• Тема 2. Організаційні аспекти розробки бізнес-плану інноваційного проекту.<ul style="list-style-type: none">2.1. Загальні положення та визначення бізнес-планування.2.2. Технології та стандарти бізнес-планування.2.3. Бізнес-план як форма представлення інноваційного проекту.

	<ul style="list-style-type: none"> • Тема 3. Розробка бізнес-плану інноваційного проекту. <ul style="list-style-type: none"> 3.1. Принципи, цілі та функції бізнес-плану. 3.2. Послідовність розробки бізнес-плану. 3.3. Структура та зміст розділів бізнес-плану. • Тема 4. Реалізація бізнес-плану інноваційного проекту. <ul style="list-style-type: none"> 4.1. Фінансовий план інноваційного проекту. 4.2. Оцінка ефективності інновацій. • Тема 5. Впровадження ресурсозберігаючих технологій. <ul style="list-style-type: none"> 5.1. Маркетинг інновацій. 5.2. Ресурсозберігаючі технології. • Тема 6. Інноваційні проекти екологічного спрямування. <ul style="list-style-type: none"> 6.1. Природоохоронні технології. 6.2. Екологічні товари та послуги.
ЗМ-ІЗ	Курсовий проект

Після вивчення практичного змістовного модулю 1 (**ЗМ-П1**) студент має **вміти**:

за темою №1 («**Теоретичні засади інноваційного проектування**») – охарактеризувати джерела бізнес-ідей; висвітлити зміст основних розділів бізнес-плану;

за темою №2 («**Організаційні аспекти розробки бізнес-плану інноваційного проекту**») – визначити бізнес-ідею як інноваційну основу проекту; пояснити суть механізму контролю реалізації бізнес-плану інноваційного проекту; здійснювати якісну презентацію бізнес плану;

за темою №3 («**Розробка бізнес-плану інноваційного проекту**») – проводити аналіз бізнес-середовища організації; навести структуру організаційного плану; здійснити оцінку ризиків проекту;

за темою №4 («**Реалізація бізнес-плану інноваційного проекту**») – класифікувати джерела та форми фінансування інновацій; пояснити роль банківського кредитування інноваційного проекту; здійснювати алгоритм оцінки ефективності інновацій;

за темою №5 («**Впровадження ресурсозберігаючих технологій**») – вміти здійснювати організацію вживання ресурсозберігаючих технологій; роз'яснити сутність природоохоронних технологій та вміти ними керувати;

за темою № 6 («**Інноваційні проекти екологічного спрямування**») – обґрунтувати доцільність вживання екологічних товарів та послуг; пояснити зміст понять «Екологічно чисті товари, органічна продукція».

1.4. ПЕРЕЛІК КОНТРОЛЬНИХ ЗАХОДІВ

Головною метою модульної організації вивчення дисципліни та контролю знань є підвищення якості навчання за рахунок активізації самостійної роботи студентів, стимулювання її ритмічності протягом всього семестру, обґрунтованого пов'язання оцінок поточної успішності з оцінкою підсумкового контролю знань у період екзаменаційної сесії.

Практичні заняття з дисципліни «Бізнес-планування інноваційних проектів» проводяться з використанням сучасних технологій викладання та відповідного комплекуючого обладнання, а також професійних засобів, розроблених цілеспрямовано до розв'язування конкретних завдань.

Студент повинен відвідувати усі практичні заняття, брати активну участь у вирішенні практичних задач, обговоренні отриманих результатів і основних теоретичних положень даної дисципліни на практичних заняттях.

Комплекс контрольних заходів регламентує організацію поточного та підсумкового контролю рівня набутих студентами знань, вмінь та навичок у ході вивчення навчальної дисципліни «Бізнес-планування

інноваційних проєктів» при підготовці фахівців. Дана методика дозволяє зв'язати оцінку поточної успішності студентів з оцінкою підсумкового контролю.

Діюча методика забезпечує проведення модульної системи контролю, направленою на підвищення якості знань студентів та активізації навчальної діяльності, а також стимулювання ритмічної самостійної роботи студентів та ритмічного виконання графіку навчального процесу протягом всього строку вивчення дисципліни.

Модульний контроль використовує різні форми та методи, що відповідають формам та методам навчальної роботи по вивченню матеріалу модуля.

Формами контролю засвоєння практичних знань є тестове контрольне опитування під час практичних занять (поточний контроль) та модульна контрольна робота за змістовним модулем (внутрішньо семестровий контроль).

Тестове контрольне опитування (*1 питання=0.25 балів*):

за темою 1 складає 8 питань, що дорівнює 2 балам;

за темою 2 – 8 питань (2 бала);

за темою 3 – 8 питань (2 бала);

за темою 4 – 4 питань (1 бал);

за темою 5 – 8 питань (2 бала);

за темою 6 – 4 питань (1 бал).

Максимальна кількість балів яку студент може отримати за тестове контрольне опитування складає **10 балів**.

Варіанти модульної контрольної роботи містять 40 запитань у тестовому вигляді. Кожна вірна відповідь оцінюється у 0,25 балів (ЗМ-П1). Максимальна кількість балів за виконаний варіант модульної тестової практичної контрольної роботи становить **10 балів**. Курсовий проєкт

максимально оцінюється в **30 балів**. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати з практичної частини, складає **50 балів**.

У нижченаведеній таблиці представлена інформація щодо нарахування максимально можливої кількості балів за опрацювання практичних занять навчальної дисципліни **“Бізнес-планування інноваційних проектів”**.

Код модуля	Практичний матеріал	Максимальна можлива кількість балів
ЗМ-П1	Тема 1. Теоретичні засади інноваційного проектування (8 тестів * 0,25 бала)	2
	Тема 2. Організаційні аспекти розробки бізнес-плану інноваційного проекту (8 тестів * 0,25 бала)	2
	Тема 3. Розробка бізнес-плану інноваційного проекту (8 тестів* 0,25 бала)	2
	Тема 4. Реалізація бізнес-плану інноваційного проекту. (4 теста * 0,25 бала)	1
	Тема 5. Впровадження ресурсозберігаючих технологій. (8 тестів * 0,25 бала)	2
	Тема 6. Інноваційні проекти екологічного спрямування. (4 теста * 0,25 бала)	1
	Модульна тестова практична контрольна робота 1 (40 тестів* 0,25 бала)	10
Загалом за ЗМ-П1		20

Загальна максимальна кількість балів з дисципліни **“Бізнес-планування інноваційних проектів”**, яку студент може отримати, складає **100 балів** (теоретична частина - **50 балів**, практична частина – **20 балів**, підготовка (18 балів) та захист (12 балів) курсового проекту максимально оцінюється в **30 балів**).

Студент допускається до підсумкового семестрового іспиту, якщо він виконав всі види робіт, передбачені робочою навчальною програмою дисципліни і набрав за модульною системою *не менше 20 балів з практичної частини, у тому числі захистив курсовий проект* .

Варіанти підсумкової екзаменаційної контрольної роботи містять 20 запитань у тестовому вигляді. Кожна вірна відповідь оцінюється у 5 балів.

Максимальна кількість балів за виконаний варіант екзаменаційної контрольної роботи становить **100 балів**.

Студенти, які на перший день заліково-екзаменаційної сесії мають заборгованість з практичної частини курсу, не допускаються до підсумкового семестрового контролю до моменту ліквідації цієї заборгованості у встановленому порядку.

Ліквідація заборгованості з практичної частини курсу здійснюється за графіком, який складається викладачами кафедри, затверджується її завідувачем та оприлюднюється для студентів на останній день семестру.

Студент, який не має на початок заліково-екзаменаційної сесії заборгованості з дисципліни **«Бізнес-планування інноваційних проектів»**, складає письмовий іспит (екзамен) за затвердженим розкладом та процедурою.

Загальна екзаменаційна оцінка (бал успішності) з дисципліни **«Бізнес-планування інноваційних проектів»** дорівнює відсотку правильних відповідей із загального обсягу питань екзаменаційного білету.

Загальна кількісна оцінка (семестрова оцінка) з дисципліни **«Бізнес-планування інноваційних проектів»** є усередненою між кількісною

оцінкою поточних контролюючих заходів та кількісною оцінкою семестрового контролюючого заходу, тобто письмового іспиту, та визначається за шкалою ECTS:

За шкалою ECTS	За національною шкалою	Бал успішності
A	5 (відмінно)	90-100
B	4 (добре)	82-89,9
C	4 (добре)	74-81,9
D	3 (задовільно)	64-73,9
E	3 (задовільно)	60-63,9
FX	2 (незадовільно)	35-59,9
F	2 (незадовільно)	1-34,9

Якщо студент за підсумками іспиту отримав загальну кількісну оцінку менше 50% (від максимально можливої на екзамені), то викладачем виставляється загальний бал успішності, який дорівнює балу успішності на іспиті. Семестрова оцінка по навчальній дисципліні виставляється у відомість та залікову книжку студента у строки, які визначені графіком навчального процесу.

1.5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

“Бізнес планування інноваційних проектів”

Основна література

1. Барроу К. Бізнес-план : практ. пос. / К. Барроу, П. Барроу, Р. Браун ; пер. з 4-го англ. вид. ; пер. М. Ю. Зарицька, Г. А. Карасьова. К. : Знання; КОО, 2005. 434с.

2. Прокопенко О. В. Екологізація інноваційної діяльності: мотиваційний підхід: монографія / О. В. Прокопенко. Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. 392с.

3. Волков О. І. Економіка та організація інноваційної діяльності: підручник / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан. К.: Центр навч. літ-ри, 2007. 662 с.

4. <http://eprints.library.odku.edu.ua>

Додаткова література

5. Покропивний С. Ф. Бізнес-план: технологія розробки та обґрунтування: навчальний посібник / С. Ф. Покропивний, С. М. Соболев, Г. О. Швиданенко. К.: КНЕУ, 1998. 208 с.

6. Мельник Л.Г. Экологическая экономика: Учебник. / Мельник Л.Г. Сумы: Университетская книга, 2001. 350 с.

7. Волков О. І. Економіка та організація інноваційної діяльності: підручник / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан. К.: Центр навч. літ-ри, 2007. 662 с.

8. Кучеренко В. Р. Бізнес-планування фірми: навч. посіб. / В. Р. Кучеренко, В. А. Карпов, О. С. Маркітан. К.: Знання, 2006. 423 с.

9. Македон В. В. Бізнес-планування: навч. посіб. / В. В. Македон. К.: ЦУЛ, 2009. 239 с.

10. Маркетинг і менеджмент інноваційного розвитку: монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук С. М. Ілляшенка. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. 728 с.

2. ПОВЧАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Самостійна робота студента полягає в вивченні зазначених тем до підготовки до практичних занять.

2.1. Загальні поради до підготовки до практичних занять:

- спочатку необхідно розібратися у змісті окремої теми за допомогою наведеного у пункті 1.5 переліку рекомендованої літератури (пропонується використовувати спочатку основну літературу, якщо при вивченні виникли питання, незрозумілості – тоді, можна використати й іншу додаткову літературу, що наведена у списку);

- коли Ви вважаєте, що засвоїли зміст теми, яка вивчається, спробуйте відповісти на “*контрольні питання*”, що наведені у кінці кожного практичного заняття;

- якщо ж у Вас виникли питання або труднощі, які Ви не в змозі подолати самостійно, потрібно звернутися до викладача, який вів лекційні та практичні заняття.

2.2. Перелік контрольних питань до практичних занять:

перелік контрольних питань до практичних занять знаходиться у кінці кожної практичної теми та потребує особливої уваги.

3. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

3.1. Практичне заняття №1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЕКТУВАННЯ.

Питання, що виносять для обговорення на занятті:

- 1*. Хто вперше ввів поняття інновації?
- 2*. Які особливості мають соціальні нововведення?
- 3*. Що називається інноваційним процесом?
- 4*. Які форми інноваційного процесу розрізняють з точки зору поширення інновацій?

При підготовці до заняття необхідно самостійно підібрати матеріал і розібратися в таких питаннях:

5. Назвіть стадії життєвого циклу інновації?
6. Перелічіть етапи і способи розробки стратегії.
7. Які існують основні типи інноваційних стратегій?

Теоретичні відомості та ключові терміни:

Інновація являє собою матеріалізований результат, отриманий від вкладення капіталу в нові продукти або технологію, в нові форми організації виробництва праці, обслуговування, управління і т.п.

Поняття інновації вперше ввів австрійський вчений Йозеф Шумпетер, який вважається основоположником сучасного трактування поняття інновація».

За змістом і сферою реалізації розрізняють матеріально-технічні та соціальні інновації.

За типом новизни для ринку інновації поділяються на: нові для галузі в світі; нові для галузі в країні; нові для даного підприємства.

Інноваційний процес - це послідовність дій з ініціації інновації, з розробки нових продуктів і операцій, щодо їх реалізації на ринку і подальшого поширення результатів. Інноваційний процес включає в себе сім елементів, з'єднання яких в єдиний послідовний ланцюг і утворює структуру інноваційного процесу.

Початком інноваційного процесу є ініціація.

Ініціація - це діяльність, яка полягає у виборі мети інновації, постановці завдання, що виконується інновацією, пошуку ідеї інновації, її техніко-економічному обґрунтуванні і далі в матеріалізації ідеї в новому продукті або технології.

З точки зору поширення інновацій розрізняють три форми інноваційного процесу:

- простий (натуральний), коли створення і споживання відбувається всередині однієї і тієї ж організації, нововведення не приймає товарної форми;

- простий міжорганізаційний (товарний) - нововведення – предмет купівлі продажу, функція творця і виробника відокремлена від функції споживача;

- розширений - створення нових виробників нововведення.

Життєвий цикл інновації – це певний період часу, протягом якого інновація має активної життєвої силою і приносить виробникові і/або продавцю прибуток або іншу реальну вигоду.

Життєвий цикл інновації – процес створення і використання нововведення.

В життєвому циклі інновації можна чітко виділити наступні **стадії**: дослідження, виробництва та споживання. Кожна з цих стадій містить кілька обов'язкових етапів.

Стратегія на конкретному історичному етапі розвитку фірми полягає в оптимальному розподілі капіталу та ресурсів фірми між чотирма сферами можливих змін: виробництво, технологія, продукт, маркетинг.

Стратегічне планування вирішує два завдання:

1. Ефективний розподіл і використання ресурсів - «внутрішнє завдання»

2. Адаптація до зовнішнього середовища. Облік зміни зовнішніх факторів. Готовність змінити стратегію.

Найбільш широко для оцінки стану зовнішнього і внутрішнього середовища використовуються техніки PEST-аналізу та SWOT-аналізу.

Метод PEST аналізу. Ідея методу: аналіз глобального оточення за напрямками: Political (політика і законодавство); Economic (економічний); Social (соціальні фактори); Technological (науково-технологічний прогрес), націлений на підвищення ролі організації в галузевій структурі.

SWOT-аналіз. Ідея методу: конкурентний аналіз (сканування середовища) за напрямками: внутрішній аудит (Strengths - сильні сторони, Weaknesses - слабкі сторони); зовнішній аудит (Opportunities - можливості, Threats - загрози).

Виділяють наступні основні типи інноваційних стратегій:

1. Наступальна.
2. Оборонна.
3. Імітаційна.
4. Стратегія «ніші».

Ідея – це те, з чого починається процес інноваційного підприємництва.

Інноваційну ідею можна визначити як реально існуючу можливість провадження оригінального товару, продукту, послуги або ж їх поліпшених варіантів (модифікацій).

П. Друкер виділяє **сім джерел** інноваційних ідей.

Інноваційний проект являє собою складну систему взаємообумовлених і взаємопов'язаних за ресурсами, термінами і виконавцями заходів, спрямованих на досягнення конкретних цілей і завдань на пріоритетних напрямках розвитку науки і техніки.

Інноваційна програма – це комплекс взаємопов'язаних інноваційних проектів та проектів підтримки інноваційної діяльності.

Прийнято виділяють п'ять активних повторюваних ролей учасників інноваційного процесу, які мають вирішальні значення для успіху.

Завдання 1.

На основі структури бізнес-плану і її аналізу побудувати схему процесу розробки бізнес-плану.

Завдання 2.

Розробити місію підприємства на основі наданої спеціалізації: виробництво взуття, ковбасних та м'ясних виробів, ліків тощо.

Завдання 3.

Оцінити сприятливі можливості та загрози для розвитку підприємства в галузі, обраною за власним бажанням.

Завдання 4.

Визначити:

- а) на скільки відсотків зміниться обсяг продажу продукції, якщо ціна зросте з 120 у.о. на 10 %, а коефіцієнт еластичності становить 0,27;
- б) на скільки відсотків знизиться ціна на продукцію, якщо обсяг виробництва зросте на 6 %, ціна продукції становить 100 у.о. за шт., а коефіцієнт еластичності становить 0,27;

в) визначити коефіцієнт еластичності продукції, якщо при збільшенні обсягу виробництва з 600 тис. шт. до 680 тис. шт. ціна знизиться на 5%.

Завдання 5.

Підприємство запроваджує у виробництво інноваційний проект. Очікуваний чистий прибуток складе 200 тис. у.о., норма рентабельності – 16 %. Для запуску виробництва планується купівля обладнання на суму 50 тис. у.о. Амортизаційні відрахування за рік складуть 18 тис. у.о. Чи буде економічно доцільним інноваційний проект? Обґрунтуйте відповідь з використанням терміну окупності інвестицій, річної рентабельності капіталовкладень.

Завдання 6.

Підприємство планує випускати інноваційну продукцію. Визначити ефективність здійснення інновацій з урахуванням ризику, якщо плановий річний обсяг інноваційної продукції – 530 тис шт., продажна ціна інноваційної продукції – 120 у.о., життєвий цикл інноваційної продукції – 15 років, імовірність технологічного успіху 72 %, імовірність одержання комерційного успіху – 60 %, сума витрат на реалізацію інноваційного проекту – 800 тис. у.о.

Завдання 7.

Прибутковість інноваційного проекту характеризується наведеним у табл. 2 законом розподілу.

Таблиця 2

Розподіл прогнозованого прибутку інноваційного проекту за ймовірністю його одержання

Ймовірність одержання прибутку (P)	Рівень прогнозованого прибутку (X) (умовн. од.)
------------------------------------	--

0,2	200
0,5	800
0,3	1000

За даними табл. 2:

1. Розрахувати середнє прогнозоване значення прибутку інноваційного проекту.

2. Визначити та проаналізувати дисперсію, середньоквадратичне відхилення та коефіцієнт варіації прогнозованого значення прибутку інноваційного проекту.

Контрольні питання:

- 1*. Хто вперше ввів поняття інновації?
- 2*. Які особливості мають соціальні нововведення?
- 3*. Що називається інноваційним процесом?
- 4*. Які форми інноваційного процесу розрізняють з точки зору поширення інновацій?
5. Назвіть стадії життєвого циклу інновації?
6. Перелічіть етапи і способи розробки стратегії.
7. Які існують основні типи інноваційних стратегій?
8. Що є вихідним ресурсом або «сировиною» для інноваційного процесу?
9. Які методи належать до колективного пошуку нових ідей?
10. Розкрити зміст поняття інноваційного проектування.
11. Розкрити ролі і функції учасників інноваційного процесу.
12. Що таке інноваційний проект?
13. Охарактеризуйте ролі і функції учасників інноваційного процесу.

Примітка: *(зірочкою) відмічені питання для самоперевірки базових знань та вмінь.

3.2. Практичне заняття №2
ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ РОЗРОБКИ БІЗНЕС-ПЛАНУ
ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЕКТУ

Питання, що виносять для обговорення на занятті:

- 1*. Які основні проблеми допомагає вирішувати бізнес-план?
- 2*. Роз'ясніть функції бізнес-плану.

При підготовці до заняття необхідно самостійно підібрати матеріал і розібратися в таких питаннях:

3. У чому сенс бізнес-плану як форми представлення інноваційного проекту?
4. Розкрийте зміст етапів розробки інвестиційного проекту.

Теоретичні відомості та ключові терміни:

Бізнес-план – це документ, в якому дається опис основних розділів розвитку організації на конкурентному ринку з урахуванням власних і позикових фінансових джерел, матеріальних і кадрових можливостей і передбачуваних ризиків, що виникають в процесі реалізації підприємницьких проектів.

Бізнес-план – це документ, на підставі якого інвестор або кредитор складають свою думку про фірму і ухвалюють рішення про надання їй засобів.

При оцінці бізнес-плану кредитор аналізуватиме діяльність підприємства, перш за все, з погляду його надійності і стійкості, а інвестор – з погляду його прибутковості.

Технології та стандарти бізнес-планування: стандарт ЮНІДО, стандарт ЄБРР, стандарт KPMG, стандарт BFM Group, стандарт MasterPlans, стандарт TACIS.

Процес оцінки будь-якого окремого проекту може бути розділений на наступні **чотири етапи**:

- 1) розробка проектних пропозицій;
- 2) аналіз проектних пропозицій;
- 3) оцінка проекту;
- 4) здійснення і аудит.

Завдання 1.

Визначити приріст обсягу купівлі у вартісному та кількісному виразі морозива в країні на основі такої інформації:

- кількість населення в базовому році 50 млн. чол.;
- кількість населення в плановому році - 49,8 млн. чол.;
- частка та середня ціна морозива за маркою виробника на ринку морозива становить:

- “Геркулес”- 15 % при середній вартості 1 кг морозива 20 у.о.;
- “Троянда”- 18 % при середній вартості 1 кг морозива 18 у.о.;
- “Житомирське”- 12 % при середній вартості 1 кг морозива 19 у.о.;
- “Ескімос”- 9 % при середній вартості 1 кг морозива 17 у.о.;
- інші види морозива - 46 % при середній вартості 1 кг морозива 16 у.о.;

При цьому, в плановому році частка морозива Геркулес зросте на 2%, морозива Троянда - на 3 %, морозиво Ескімос - на 4 %, частка морозива Житомирське не зміниться, а по категорії інших види морозива частка знизиться на 9 %. Разом з цим, в плановому році споживання морозива на одного споживача зросте з 2,5 кг до 3,2 кг, а частка споживачів від населення становить 85 %.

Завдання 2.

Вибрати оптимальний засіб розміщення реклами, якщо відомо, що окремі витрати на маркетинг (транспортні витрати, утримання магазину,

пошук інформації) складатимуть 33 тис. у.о. або 65 % бюджету на маркетинг.

Пропонуються такі засоби реклами:

- щоденна газета - вартість одного оголошення 200 у.о., охоплення аудиторії - 100 тис. чол., результативність реклами - 0,4 %;
- тижневик - вартість одного оголошення 320 у.о., охоплення аудиторії - 120 тис. чол., результативність реклами - 0,5 %;
- радіо - вартість одного оголошення 2100 у.о., охоплення аудиторії - 400 тис. чол., результативність реклами - 1 %.

Підрахуйте кількість виходів рекламного оголошення. Для виконання завдання необхідно підрахувати вартісний вираз результативності рекламного оголошення (у.о./чол.) і вибрати той варіант, де витрати будуть мінімальними.

Завдання 3.

Відповідно до обраної тематики розробки бізнес-плану опишіть продукцію фірми:

- Що є продуктом та (або) послугою фірми? Якими є технічні, експлуатаційні або споживчі параметри цієї продукції?
- Для задоволення яких потреб призначено продукцію фірми?
- Якими є властивості продукції, що роблять її унікальною? Чому споживачі купуватимуть продукцію фірми?
- На якій стадії розробки перебуває продукт фірми (дослідний зразок; виробництво; масовий випуск)?
- Чи захищено продукцію фірми патентами? Чи використовуються інші форми захисту промислової власності?
- Чи існують можливості розширення номенклатури або вдосконалення продукції фірми в майбутньому?

Завдання 4.

Розрахувати доцільність заміни живої праці капіталом за умов: заробітна плата із соціальними нарахуваннями двох працівників, які можуть бути вивільнені завдяки модернізації обладнання, становить 10800 у.о. за рік. Вартість і установка нового обладнання обійдеться підприємству 20,2 тис. у.о. Строк експлуатації обладнання 15 років. Залишкова його вартість становить 10% від первісної вартості. Амортизація нараховується лінійним методом. Страхування - 320 у.о. у рік. Витрати на ремонт і технічний догляд приймаються нормативно 6,5% від первісної вартості. Витрати на енергію становлять 1500 у.о. на рік. При розрахунку процента на вкладений капітал ставка береться на рівні 9%.

Завдання 5.

Визначити основні відмінності між маркетингом відомої та інноваційної продукції. Результати досліджень занести у табл. 1.

Таблиця 1

Основні відмінності між маркетингом відомої та інноваційної продукції

№ пор.	Характеристика	Маркетинг	
		відомої продукції	інноваційної продукції
1	Мета маркетингової діяльності		
2	Цільові споживачі		
3	Товарна політика		
4	Цінова політика		
5	Канали розповсюдження		
6	Комунікаційна політика		
7	Зв'язок із споживачами		
8	Процес прийняття рішень про придбання		

Завдання 6.

Підприємство планує виробництво інноваційної продукції, яка буде використовуватися в чотирьох галузях. У табл. 2. наведені дані підприємства щодо прогнозу продажів інноваційної продукції.

Таблиця 2

Дані підприємства щодо прогнозу продажів інноваційної продукції

Галузі	Кількість покупців інноваційної продукції	Кількість закупівель інноваційної продукції	Ціна інноваційної продукції, грн	Потенційна місткість ринку
1	600	10 187	7568	
2	234	8562	7568	
3	376	7397	7568	
4	152	6978	7568	
Разом				

Визначити потенційну місткість ринку інноваційної продукції.

Контрольні питання:

- 1*. Які основні проблеми допомагає вирішувати бізнес-план?
- 2*. Роз'ясніть функції бізнес-плану.
3. У чому сенс бізнес-плану як форми представлення інноваційного проекту?
4. Розкрийте зміст етапів розробки інвестиційного проекту.
5. Як здійснюється аналіз проектних пропозицій на другому етапі розробки інвестиційного проекту?
6. Назвіть та охарактеризуйте останній етап в процесі бюджетування капіталу?

Примітка: *(зірочкою) відмічені питання для самоперевірки базових знань та вмінь.

3.3. Практичне заняття №3

РОЗРОБКА БІЗНЕС-ПЛАНУ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЕКТУ

Питання, що виносять для обговорення на занятті:

- 1*. Для яких форм та видів підприємництва характерна розробка бізнес-планів?
- 2*. Охарактеризуйте принципи бізнес-плану.
- 3*. Що відображає принцип багатоваріантності бізнес-плану?

При підготовці до заняття необхідно самостійно підібрати матеріал

і розібратися в таких питаннях:

4. У чому полягає принцип науковості?
5. Яка структура бізнес-плану?

Теоретичні відомості та ключові терміни:

Розробка бізнес-планів характерна для всіх форм та видів підприємництва, це складова частина підприємницьких угод виробничого, торгово-комерційного і фінансово-кредитного характеру.

Бізнес-план є ефективним засобом донесення нової ідеї до осіб, спроможних фінансувати.

Бізнес-план, будучи невід'ємною частиною системи планування на підприємстві, є її окремою ланкою і не обмежується яким-небудь одним видом планування.

Головними принципами, якими слід керуватися при розробці бізнес-планів, є принцип неперервності, принцип багатоваріантності, принцип кількісної оцінки цілей розвитку підприємства, принцип науковості та принцип оптимальності, принцип збалансованості і принцип системності, послідовності і швидкого (гнучкого) реагування.

У сучасних умовах бізнес-план є робочим інструментом, який описує процес функціонування підприємства, показує, яким чином його керівники мають намір досягти своєї мети.

У процесі складання інвестиційного бізнес-плану важливо правильно й дохідливо викласти його мету, суть інвестиційного проекту і форми його реалізації, а також кінцеві результати від здійснення інвестицій.

До загальних правил оформлення бізнес-плану належать:

1. Наявність титульного аркуша із зазначенням на ньому повної назви, адреси та телефону фірми).
2. Наявність сторінки змісту (перелік розділів, параграфів, таблиць, рисунків тощо) з посторінковою рубрикацією.
3. Розміщення резюме (коротких висновків) на початку бізнес-плану
4. Розміщення в кінці бізнес-плану додатків (що деталізують, доповнюють та уточнюють інформацію, наведену в основних розділах)
5. Наявність приміток та посилань на джерела використаної інформації.

Завдання 1.

Розрахувати доцільність купівлі нової чи старої техніки на основі наведеної інформації:

- нова техніка: вартість 200 тис. у.о., щорічні витрати на ремонт - 2,5% від поточної вартості, термін експлуатації - 10 років, продуктивність обладнання - 5 тис. шт. / місяць, потреба в персоналі - 10 чел., річна заробітна плата одного працівника - 7000 у.о., відсоток бракованої продукції - 1,5 %, інші виробничі витрати - 2,5 у.о. на 1 шт.

- стара техніка: вартість 120 тис. у.о., щорічні витрати на ремонт - 5 % від поточної вартості, термін експлуатації - 8 років, продуктивність обладнання - 4,8 тис. шт. / місяць, потреба в персоналі - 12 чел., річна

заробітна плата одного працівника - 6800 у.о., відсоток бракованої продукції - 3 %, інші виробничі витрати - 2,2 у.о. на 1 шт.

Завдання 2.

Розрахувати потребу в сировині та витрати на її купівлю для виробництва сухариків за наступною інформацією:

Плановий обсяг виробництва 200 тис. шт. упаковок вагою 50 гр. Для отримання 100 кг готової продукції необхідно витратити:

- 150 кг хліба до черствіння;
- 50 кг олії;
- 4 кг спецій з сіллю.

Середня ціна хліба 160 у.о. за 1 ц, спецій 35 у.о. за 1 кг, олії - 4,5 у.о. за 1 кг. Витрати води для виробництва 50 кг сухариків становитимуть 10 м³; вартість однієї тони води становить 0,27 у.о.

Завдання 3.

Скласти графік придбання сировини на I-е півріччя для виробництва борошна на основі даних:

- вихід товарного борошна із зерна 80 %;
- запас зерна на складі на 1.01- 60 т;
- норматив запасу сировини на 1 число кожного наступного місяця – 50 % від потреби виробництва на поточний місяць;
- на 1.06. запаси сировини не створюють в зв'язку з зупинкою млина на плановий ремонт;
- все вироблене борошно продається в плановому місяці, запаси готової продукції не створюються.

План реалізації борошна, т

	місяці				
	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень
Обсяг продажу	120	160	200	200	240

Завдання 4.

Розрахувати, в скільки обійдеться підприємству утримання персоналу за рік, якщо: чисельність персоналу – 40 чол., місячна заробітна плата одного працівника – 1800 у.о., матеріальна допомога на 1 працівника на поліпшення здоров'я – 350 у.о. на рік, відрахування на соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві – 1,5 %. (інші нарахування – згідно з діючим законодавством).

Контрольні запитання:

- 1*. Для яких форм та видів підприємництва характерна розробка бізнес-планів?
- 2*. Охарактеризуйте принципи бізнес-плану?
- 3*. Що відображає принцип багатоваріантності бізнес-плану?
4. У чому полягає принцип науковості?
5. Яка структура бізнес-плану?
6. Яким чином здійснюється дослідження ринку?
7. Який документ є першим фінансовим документом фінансового плану?

Примітка: *(зірочкою) відмічені питання для самоперевірки базових знань та вмінь.

3.4. Практичне заняття №4

РЕАЛІЗАЦІЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЕКТУ

Питання, що виносять для обговорення на занятті:

- 1*. Сутність побудови фінансового плану проекту.
- 2*. Яким шляхом механізм поетапного фінансування дозволяє знизити ступінь ризику?
- 3*. Які документи рекомендується скласти при розробці фінансового плану, необхідних для прийняття рішення?

При підготовці до заняття необхідно самостійно підібрати матеріал і розібратися в таких питаннях:

4. На скільки років вперед зазвичай складають прогноз обсягів продажів?
5. Яку інформацію включають у таблицю доходів і витрат?
6. Перелічіть найбільш поширені підходи та показники оцінки економічної ефективності інновацій.

Теоретичні відомості та ключові терміни:

Розробка фінансового плану представляє, мабуть, найважливішу і найбільш складну частину бізнес-плану. Реальна оцінка необхідних фінансових коштів вимагає скрупульозного збору і обліку великого обсягу інформації (даних) про всі можливі витрати на різних етапах інноваційного проекту. Одна з найбільш важливих особливостей організації ризикових капіталовкладень полягає в механізмі поетапного фінансування нововведень.

Фінансовий план – найважливіший розділ бізнес-плану, покликаний узагальнити всі попередні положення і матеріали бізнес-плану і представити їх у вартісному вираженні.

Прогноз обсягів продажів зазвичай складають на три роки вперед, причому для першого року дані наводяться помісячно, для другого – поквартально, для третього року – загальним обсягом за рік.

Баланс грошових витрат і надходжень – документ, що показує скільки грошей буде потрібно або буде наявності на будь-якому етапі реалізації проекту. на підставі цього документа приймаються рішення про платоспроможність підприємства; з нього також складається загальна вартість витрат на проект.

У таблицю доходів і витрат включаються: доходи від продажів; витрати виробництва; сумарний прибуток від продажів; загальногосподарські витрати; чистий прибуток.

Прогнозований баланс активів і пасивів підприємства необхідний для оцінки розподілу коштів за активами різних типів в результаті реалізації проекту.

Завдання фінансового розділу бізнес-плану – підтвердження можливостей підприємства по реалізації намічених планів по виконанню ним проекту і його можливості по поверненню запитуваних кредитів і / або інвестицій.

Ефективність інноваційної діяльності виявляється на *мікрорівні*, тобто на рівні окремих суб'єктів господарювання, які намагаються поліпшити результати своєї діяльності і отримати вищий прибуток у довгостроковій перспективі, і на *макрорівні*, тобто на рівні держави, метою якої є забезпечення динамічного розвитку всього суспільства.

Результати інвестиційної діяльності оцінюють за такими критеріями: актуальність; значущість; багатоаспектність; економічна ефективність.

Розрізняють показники ефекту за розрахунковий тимчасовий період і показники річного ефекту. Тривалість прийнятого розрахункового

тимчасового періоду визначається чинниками: тривалістю інноваційного періоду і терміном служби об'єктів інновацій; ступенем достовірності вихідної інформації; вимогами інвесторів.

Для оцінки загальної економічної ефективності інновацій використовують систему показників: інтегральний ефект; індекс рентабельності інновацій; норма рентабельності; період окупності.

Інтегральний ефект (E_{ін}) – це різниця результатів і інноваційних витрат за розрахунковий період, приведених до одного року (як правило, початкового), тобто з урахуванням дисконтування результатів і витрат.

Індекс рентабельності (IR) – це відношення приведених прибутків до приведених на цю ж дату інноваційних витрат.

Норма рентабельності (ER) являє собою ту норму дисконту, при якій дисконтовані доходи за визначений проміжок часу дорівнюють інноваційним вкладенням.

Період окупності (T_о) – один із найбільш поширених показників оцінки ефективності інвестицій. В нових умовах показник "термін окупності капітальних вкладень" базується не на прибутку, а на грошовому і потоці з приведенням засобів, що інвестуються у інновації і суми грошового потоку до дійсної вартості.

До складу поточних витрат відносяться заробітна плата робітників за період здійснення операції, нарахування на заробітну плату, амортизаційні відрахування по комп'ютерній техніці, затрати на електроенергію.

Завдання 1.

На підприємстві з безперервним виробництвом для обслуговування виробничої лінії необхідно 12 чол. Визначити потребу в персоналі, загальний фонд оплати праці та середню заробітну плату 1 працівника за місяць за таких умов: тривалість роботи протягом тижня - п'ять днів,

тарифна ставка за зміну 1 працівника-80 у.о., за роботу в нічний час - доплата 30 %.

Завдання 2.

Розробити графік погашення кредиту на основі поданих даних: підприємство залучило кредит 3 млн. у.о. під 20% річних на 5 років з рівномірною виплатою основної суми боргу. Термін погашення - кінець кожного поточного року.

Завдання 3.

Підприємство оцінює два проекти, які взаємно виключають один одного. Обидва проекти передбачають однаковий обсяг інвестицій в розмірі 10 000 у.о. і тривають 4 роки. За 4 роки проекти приносять інвестору однакову суму чистих грошових потоків. При цьому проект А створює наступні чисті грошові потоки за роками: 5000, 4000, 3000, 1000 у.о., а проект Б генерує наступні чисті грошові потоки по рокам: 1000, 3000, 4000, 5000 у.о. Вартість капіталу 10%.

Допоможіть підприємству вибрати більш економічно вигідний проект за наступними показниками:

- Період окупності.
- Дисконтований період окупності.
- Чиста поточна вартість.
- Внутрішня норма окупності.
- Коеф. прибутковтсі інвестицій.

Для зручності розрахунків заповніть наступну таблицю для кожного проекту.

	Рік				
	0	1	2	3	4
Чистий грошовий потік (ЧГП)					

Накопичений чистий грошовий потік					
Коефіцієнт дисконтування					
Дисконтований чистий грошовий потік					
Накопичений дисконтований чистий грошовий потік					

Завдання 4.

Визначити середньозважену вартість капіталу для підприємства для фінансування нового проекту. Всього необхідно коштів 1 млн. у.о., з них кредит банку 600 тис. у.о. під 20% річних, 400 тис. у.о. – власні кошти. Рентабельність власного капіталу – 30%.

Контрольні питання:

- 1*. Сутність побудови фінансового плану проекту.
- 2*. Яким шляхом механізм поетапного фінансування дозволяє знизити ступінь ризику?
- 3*. Які документи рекомендується скласти при розробці фінансового плану, необхідних для прийняття рішення?
4. На скільки років вперед зазвичай складають прогноз обсягів продажів?
5. Яку інформацію включають у таблицю доходів і витрат?
6. Перелічіть найбільш поширені підходи та показники оцінки економічної ефективності інновацій.
7. За якими критеріями оцінюють результати інвестиційної діяльності?
8. Як визначається оцінка ефективності інновації?
9. Як розрахувати період окупності?
10. Як розрахувати економічну ефективність інновацій?

Примітка: *(зірочкою) відмічені питання для самоперевірки базових знань та вмінь.

3.5. Практичне заняття №5

ВПРОВАДЖЕННЯ РЕСУРСОЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Питання, що виносять для обговорення на занятті:

- 1*. В яких аспектах необхідно розглядати мотивацію інновацій?.
- 2*. Що є метою створення і продажу інновації?
- 3*. Що означає конкурентоспроможність нового продукту (або технології)?

При підготовці до заняття необхідно самостійно підібрати матеріал

і розібратися в таких питаннях:

4. Чим обумовлена конкурентоспроможність нового продукту?
5. Що є метою покупки інновації?
6. Як проводиться аналіз потенційного попиту на нововведення?

Теоретичні відомості та ключові терміни:

Мотивація інновацій являє собою сукупність потреб і мотивів, які спонукають виробники і менеджера до активної діяльності в напрямку створення і продажу інновації або, навпаки, шляхом її покупки і використання в господарському процесі.

Мотивацію інновацій необхідно розглядати в двох аспектах:

- мотивація створення і продажу інновацій;
- мотивація покупки інновацій.

Будь-яка мотивація складається з чотирьох елементів, до яких відносяться: мета, мотиви, фактори, прагнення до мети.

Метою створення і продажу інновації є одержання суб'єктом господарювання грошей від продажу нових продуктів (послуг) для того, щоб вкласти ці гроші в прибуткові сфери підприємництва, підняти свій імідж на ринку, підвищити свою конкурентоспроможність.

Конкуренстоспроможність нового продукту (або технології) означає здатність його в певний період часу відповідати запитам і вимогам ринку і бути вигідно проданим при наявності на ринку пропозицій інших аналогічних продуктів (чи технологій).

Конкуренстоспроможність товару визначається його властивостями, що представляє інтерес для покупців, тобто властивостями, що дозволяють продукту забезпечувати задоволення потреб покупців в умовах ринку.

Метою покупки інновації є одержання господарюючим суб'єктом коштів у майбутньому за рахунок реалізації нових продуктів або технологій, куплених сьогодні.

Ринковий попит на товар – це та кількість товару, яке може бути куплено певною групою споживачів у зазначеному регіоні, в заданий відрізок часу, в рамках конкретної маркетингової програми.

Аналіз попиту на нову продукцію – один з найважливіших напрямків діяльності інноваційних компаній.

Аналіз попиту на нововведення за часом проведення може бути попереднім, поточним і наступним щодо періоду, коли продукція вважається новою.

Необхідною складовою будь-якого процесу (виробничого, технічного або організаційного) є **ресурси**.

Основними групами ресурсів, що забезпечують нормальне функціонування суспільного виробництва є:

Матеріальні – це матеріально-речовинні цінності підприємства, які використовуються або призначені як засоби праці (будівлі, споруди, перевантажувальна техніка, засоби перевезення та ін.)

Нематеріальні – об'єкти промислової та інтелектуальної власності, здатні приносити користь тривалий час (гудвіл, ноу-хау, база знань, база даних, патент, винахід та ін.).

Трудові – кількість робітників, зайнятих на підприємстві, та тих, хто входить до його складу за основною та допоміжною діяльністю.

Фінансові – сукупність грошових надходжень, які знаходяться в розпорядженні підприємства для виконання фінансових обов'язків, здійснення витрат на відтворення підприємства та для стимулювання робітників.

Інвестиційні – це вкладений капітал в різні сфери народного господарства з метою відтворення реальних матеріальних і нематеріальних (інноваційного характеру) активів підприємств (чистий прибуток, амортизаційні відрахування, страхова сума відшкодування збитків через втрату майна; раніше здійснені вкладення, які мають бути погашені у поточному році; реінвестована шляхом продажу частина основних фондів)

Природні – сукупність об'єктів і систем живої і неживої природи, компоненти природного середовища, що оточують людину, які використовуються в процесі суспільного виробництва (сонячна енергія, ґрунт, тваринний світ, ландшафт, корисні копалини та ін.)

Інформаційні – документи і масиви документів в інформаційних системах; масиви інформації про внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства; клієнтські бази даних та ін.

Відповідно до визначених мети, завдань та цілей можна визначити і базові елементи **ресурсозбереження**. Існує такий перелік складових – виробничо-технічна, організаційно-економічна, правова, маркетингова (комерційна), освітня (інформаційна), науково-дослідна, соціальна, екологічна.

Завдання 1.

Визначити точку беззбитковості в натуральному і грошовому виразі на виробництві певного виду продукції, коли відомо, що очікувана продуктивність становить 300 шт., постійні витрати – 2832 у.о., змінні

витрати на планову продуктивність – 2460 у.о., договірна ціна продажу – 20,0 у.о. за 1 шт.

Завдання 2.

Визначити строк окупності інвестицій та норму інвестиційного прибутку, коли відомо, що вартість інвестиційного об'єкту становить 250 тис. у.о., чистий прибуток по роках економічного життя інвестицій: 1 рік - 0 тис. у.о., 2 рік - 40 тис. у.о., 3 рік - 50 тис. у.о., 4 рік - 60 тис. у.о., 5 рік - 60 тис. у.о., а амортизація: 1 рік - 0 тис. у.о., 2 рік - 20 тис. у.о., 3 рік - 25 тис. у.о., 4 рік - 25 тис. у.о., 5 рік - 25 тис. у.о.

Завдання 3.

Оцінити стабільність роботи підприємства порівняно з стабільністю роботи галузі в цілому за показником ефективності цінних паперів. Рівень цього показника по підприємству і по галузі в цілому за останні 12 періодів (місяців або кварталів, півріччя) становив:

Ефективність цінних паперів	Номер періоду											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Підприємства R _i , %	23	22	21	19	22	19	21	22	9	11	10	22
Фондового ринку (галузі в цілому)R, %	22	22	23	17	21	19	20	21	10	12	10	22

Завдання 4.

Підприємець планує зайнятися виробництвом борошна. Необхідні вкладення в необоротні активи становитимуть 1,9 млн. у.о. Виплати на створення постійного запасу зерна, матеріалів і готової продукції становитимуть 500 тис. у.о. Через 7 років ліквідаційна вартість придбаних необоротних активів становитиме 40% від початкових вкладень і тоді буде

прийматися рішення щодо продовження даної діяльності чи виходу з проекту. Підприємець очікує щорічні надходження від продажу борошна в розмірі 2500 тис. у.о., починаючи з першого року проекту. Щорічні операційні виплати складатимуть 1800 тис. у.о.

Середня зважена вартість капіталу, що буде використаний для фінансування проекту, становить 15% річних.

Допоможіть підприємцю прийняти рішення щодо доцільності реалізації такого проекту за показниками:

- Період окупності.
- Дисконтований період окупності.
- Чиста поточна вартість (NPV).

Контрольні питання:

- 1*. В яких аспектах необхідно розглядати мотивацію інновацій?
- 2*. Що є метою створення і продажу інновації?
- 3*. Що означає конкурентоспроможність нового продукту (або технології)?
4. Чим обумовлена конкурентоспроможність нового продукту?
5. Що є метою покупки інновації?
6. Як проводиться аналіз потенційного попиту на нововведення?
7. Дати визначення поняття «ресурсозбереження».
8. Навести складові ресурсозбереження.

Примітка: *(зірочкою) відмічені питання для самоперевірки базових знань та вмінь.

3.6. Практичне заняття №6

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЕКТИ ЕКОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Питання, що виносять для обговорення на занятті:

- 1*. Перелічіть напрямки природоохоронної діяльності підприємств.
- 2*. Які існують види природоохоронних заходів?

При підготовці до заняття необхідно самостійно підібрати матеріал і розібратися в таких питаннях:

3. Що таке екологічні потреби?
4. Які товари варто відносити до екологічних товарів?
5. Які товари називають «Екологічно орієнтованими»?

Теоретичні відомості та ключові терміни:

Природоохоронною є будь-яка діяльність, спрямована на збереження якості навколишнього середовища на рівні, що забезпечує стійкість біосфери.

Існує два **напрямки природоохоронної діяльності** підприємств: перший – очищення шкідливих викидів, другий – усунення причин забруднення.

Природоохоронні технології – ось основний ключ до вирішення виникаючих на нашій планеті екологічних проблем.

Їх використання покликане забезпечити:

- дотримання розроблених нормативних вимог до стану навколишнього середовища, які відповідають інтересам здоров'я людини і враховують перспективні зміни, зумовлені демографічними зрушеннями і розвитком виробничої сфери;

- одержання найбільшого народногосподарського ефекту від більш повного застосування та заощадження мінеральних ресурсів.

Еволюція екологічних потреб проходить через чотири основні стадії.

Екологічно нейтральні – товари, виробництво й споживання яких не руйнує навколишнього середовища.

Екологічно орієнтовані – товари, виробництво й споживання яких вносить позитивні зміни в навколишнє середовище.

Завдання 1.

Визначити ступінь цінового ризику та його вплив на результати діяльності підприємства. Вихідна інформація: потенційна річна місткість регіонального ринку – 110 тис.од. продукції. На цьому ринку уже працюють інші підприємства, які контролюють 82% його потенційної місткості. У недалекому майбутньому вони в змозі збільшити цю частку, наростивши свої потужності. Ціна реалізації одиниці продукції на даний момент – 78 у.о. Підприємство може зайняти частку даного ринку завдяки зниженню ціни на 9%.

Можливий ціновий ризик характеризується виникненням таких цінових ситуацій: відхилення фактичної ціни від очікуваної, за думкою експертів, може становити: а) + 6%; б) – 11%.

Завдання 2.

Підприємство повинне прийняти рішення: чи створювати для випуску нового виду продукції середнє за розміром виробництво, чи нижче середнього, чи можливо краще продати ліцензію на це виробництво. Величина прибутку, яку може отримати підприємство, залежить від сприятливих чи несприятливих умов, що складуться на ринку. Експерти оцінюють настання цих умов як 55 на 45 %. Вихідні дані такі:

№ варіанта	Дії підприємства	Прибуток підприємства залежно від умов ринку, тис. у.о.	
		Сприятливі	Несприятливі
1	Створення середнього за розміром виробництва	440	- 330
2	Створення нижче середнього за розміром виробництва	220	- 55
3	Продаж ліцензії	55	55

Яке буде рішення підприємства, якщо ціна ліцензії становила б не 55, а 80 тис. у.о.?

Завдання 3.

Визначити суму страхових платежів за страхування врожаю ячменю і розмір збитку та страхового відшкодування від втрат врожаю цієї культури внаслідок настання страхового випадку.

Вихідна інформація.

Підприємство застрахувало 575 га ярого ячменю. Середня урожайність за останні роки становила 28,8 ц/га, узгоджена зі страховиком ціна ячменю – 75,9 у.о./ц. Страховий тариф – 11 % від страхової суми. Весною градом пошкодило посіви ячменю на площі 173 га, із якої 57 га підсіяно ячменем, а 116 га пересіяно вівсом. Витрати на підсів ячменем становили 56 у.о./га, а на пересів вівсом – 195,3 у.о. на 1 га. Підприємство з площі 460 га одержало по 15,5 ц ячменю з гектара. З площі 116 га одержало 2875 ц вівса, ціна реалізації якого становила 46 у.о./ц.

Завдання 4.

Розрахувати сподівану (середню) величину урожайності зернових і визначити середньоквадратичне відхилення урожайності, що показує, наскільки фактичні її рівні наближаються до цієї середньої величини. На основі отриманих результатів визначити ймовірність одержання вищої і нижчої урожайності від сподіваного її рівня з урахуванням ступеня ризику

(середньоквадратичного відхилення). Розв'язання задачі здійснюється за такими даними про динаміку урожайності зернових за останніх 12 років:

Роки	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Урожайність, ц/га	28	35	24	28	33	36	28	30	33	35	38	33

Контрольні питання:

- 1*. Перелічіть напрямки природоохоронної діяльності підприємств.
- 2*. Які існують види природоохоронних заходів?
3. Що таке екологічні потреби?
4. Які товари варто відносити до екологічних товарів?
5. Які товари називають «Екологічно орієнтованими»?
6. В яких секторах вітчизняної економіки розробляється й випускається нова екологічна продукція?

Примітка: *(зірочкою) відмічені питання для самоперевірки базових знань та вмінь.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять з навчальної дисципліни
«БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ»
для студентів денної та заочної форми навчання
спеціальності 051 «Економіка»

Укладач: Попова Марія Олександрівна

Підп. до друку

Формат

Папір

Умовн. друк. арк.

Тираж

Зам. №

Надруковано з готового оригінал-макета

Одеський державний екологічний університет
65015, Одеса, вул. Львівська, 15
